

NA ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA CZEKA DZIECI CAŁA ZGRAJA

Posted on 6 grudnia 2023

We współczesnej kulturze św. Mikołaj jest głównie kojarzony, jako serdeczny przyjaciel dzieci i hojny dobroczyńca, który corocznie obdarowuje najmłodszych upominkami. Co jednak tak naprawdę wiemy o tym świętym? Jakie są polskie tradycje związane z dniem 6. grudnia?

Dokumentacja historyczna dotycząca św. Mikołaja i jego życia jest wyjątkowo uboga. Prawdopodobnie urodził się w zamożnej rodzinie w Patarze, nad Morzem Śródziemnym, w regionie Lacji, który wówczas był częścią Cesarstwa Rzymskiego (obecnie znajduje się w Turcji). Jako młody człowiek został mianowany biskupem Miry, gdzie zmarł w 342 roku i został pochowany 6 grudnia, co potwierdziła analiza grobu.

W przeciwieństwie do skąpych informacji historycznych, przebogata jest legenda związana ze świętym. Przez całe życie słynął z pomocy potrzebującym, hojnie udzielając jałmużny. Legenda głosi, że obdarował złotem trzy panny, które nie miały posagu, a dzięki hojności biskupa wszystkie trzy wyszły szczęśliwie za mąż.

W polskiej tradycji ludowej św. Mikołaj jest patronem pasterzy bydła, troszcząc się o ich stada i broniąc przed wilkami. Paradoksalnie, jest również opiekunem wilków, starając się zapewnić im jedzenie i schronienie w trudnych zimowych warunkach. Dawniej gospodarze i pasterze oddawali cześć św. Mikołajowi, modląc się do niego i składając mu ofiary zwane „wilkami”. W dniu jego święta, przestrzegali postu, rozpalali ognie, a na ołtarzach umieszczali wieńce z lnu i konopi, dekorując je jajami kurzymi i gęsimi.

Nietypowa tradycja związana z mikołajkami praktykowana jest do dziś na Śląsku Cieszyńskim, zwłaszcza w miejscowościach Jaworzynka i Łąki, a także w innych wsiach Beskidu Śląskiego. Co roku, 6 grudnia (lub najbliższą niedzielę), w kościele pod wezwaniem św. Mikołaja w Łąkach, obchodzony jest dzień odpustu. Zgodnie z lokalną tradycją, w tym dniu po wsi kolędują przebierańcy zwani Mikołajami, znani również jako Mikołaje Beskidzcy. Grupa ta składa się zawsze z dwóch frakcji (partii): Białych i Czarnych. W partii Białych występują postacie dobre, takie jak główny bohater - św. Mikołaj, biskup zwany Paterkiem, wikariusze, ministranci, aniołowie, doktor, państwo młodzi i ich drużyny. Zgodnie z tradycją, w odwiedzanych domach nawiązują grzeczne rozmowy oraz wykonują pieśni o św. Mikołaju:

*Pragniesz cudów z nieba -
Ufać błagać trzeba.
Mikołaj z pomocą*

*Śpieszy dniem i nocą,
Ciemnemu wzrok wraca,
Choremu krok skraca
I rodzaj niewieści,
W godzinę boleści,
Gdy go z wiarą wzywa,
Ratunek dobywa.*

Z kolei w partii Czarnych znajdują się postacie o ciemnych charakterach, takie jak diabły pod przywództwem Lucyfera, Cyganie, Cyganki, niedźwiedzie i inni. Obydwie grupy odwiedzają wszystkie domy w wiosce.

Wszyscy kolędnicy przyjmowani są z entuzjazmem i życzliwością. Ich występy zawsze niosą ze sobą pewną moralną treść. Przedstawiają rywalizację między Białymi a Czarnymi, jednocześnie ukazując w podtekście walkę dobra ze złem, która ostatecznie kończy się triumfem dobra. Obchody Mikołajów Beskidzkich przypominają nieco późniejsze uroczystości kolędnicze, które w innych częściach Polski tradycyjnie rozpoczynają się w dniu św. Szczepana, 26 grudnia.

Scenariusz chodzenia po mikołajstwie przekazywany jest z pokolenia na pokolenie. Przygotowania grup trwają około miesiąca. Przygotowywane są wówczas barwne stroje przebierańców.

Zwyczaj, który jest najbardziej znany w Polsce, obchodzony jest od XIX wieku. Wówczas praktykowany był przede wszystkim na Śląsku, ziemi lubelskiej, krakowskiej i na Mazurach. Święty Mikołaj odwiedzał dzieci w towarzystwie aniołka z dzwoneczkiem i diabła. Rozpoczynając swoją wizytę, pytał dzieci, czy znają modlitwę, a następnie rodzice informowali go, czy ich pociecha była grzeczna. Na zakończenie spotkania Mikołaj obdarowywał dzieci prezentami albo przekazywał różgę. Obecnie mikołajki to kontynuacja tej tradycji, ale w nieco zmienionej formie. W nocy z 5 na 6 grudnia Mikołaj zostawia grzecznym dzieciom drobne prezenty – pod poduszką, w butach czy w skarpetach.

Ikona św. Mikołaja, kościół prawosławny w Krecie, Grecja, fot. Shutterstock

Święty Mikołaj, autor: Tadeusz Pudłowski